

doet dit niets af aan het feit, dat elk jaar tal van patiënten belangrijke verlichting van hun lijden verkrijgen door de hulp van kwakzalvers. In mijn werkkring kom ik waarschijnlijk meer dan eenig arts in aanraking met een groot aantal chronische en vaak ongeneeselijke zieken. Een niet onbelangrijk percentage van hen heeft, vóór of na het bezoek bij mij, na tal van geneeskundige autoriteiten geraadpleegd te hebben, voor langeren tijd belangrijk baat gevonden bij kwakzalvers en *een gedeelte van hen doet dit in overleg met hun huisdokter*. En onder die huisdokters zijn vele artsen, voor wie wij allen grooten eerbied hebben. Ik acht dan ook het standpunt van die huisartsen rationeel en humaan, en na lezing van de artikelen van den hoofdredacteur is mij nog niet duidelijk, waarom het niet mogelijk zou zijn bepalingen op te nemen in de wet, die zelfs in onze samenleving de hulpzoekende chronische zieke zooveel mogelijk vrijwaren voor uitbuiting, als hij zich door onbevoegden wenscht te laten behandelen.

Aangezien de officiële geneeskundigen soms in gebreke moeten blijven hulp te verschaffen, acht ik het voor zulke zieken een recht die hulp elders te zoeken. Dat recht nemen zij nu clandestien en in steeds grootere mate, want onrustbarend is gedaald bij groote groepen der bevolking het vertrouwen in de officiële geneeskundige hulp (niet in de geneeskundige wetenschap, maar in de geneeskunst). Het zou dan ook, naar mij voorkomt, en in het belang van de patiënten, maar ook in het geneeskundig belang zijn, ons niet te verzetten tegen een wetswijziging, zooals in beginsel wordt voorgestaan door de kwakzalverscommissie. Belangrijke wetswijziging in de uitoefening der geneeskunst is reeds lang een eisch van onzen tijd en tevens zouden daarbij onder de oogen gezien kunnen worden de belangrijke desiderata, die de hoofdredacteur eenigen tijd geleden in het *Tijdschrift* stelde.

Amsterdam, Maart 1920.

J. VAN BREEMEN.

Niet alleen is nooit wetenschappelijk bewezen het bestaan van eenige bijzondere geneeskraft, maar aan de geneeskundige staatscommissie is niets gebleken van een verlichting van lijden van eenige beteekenis door kwakzalvers. Indien werkelijk elk jaar zooveel patiënten, die bij collega VAN BREEMEN hulp zoeken, baat vinden bij kwakzalvers, begrijp ik niet, waarom hij dit belangwekkende feit al niet eerder wereldkundig gemaakt heeft. De geneeskundige staatscommissie bijv. zou er zeker prijs op gesteld hebben die gevallen nauwkeurig te onderzoeken.

Dat ongeneeslijke zieken niet genezen kunnen worden, zelfs niet door officiële geneeskundigen, wil ik niet betwisten. Evenmin, dat het menselijk is, dat zulke zieken, wanneer hun wanhoop sterker is dan hun gezond verstand, een wonderdokter in den arm nemen. Maar dat men daarom voor ieder onbevoegde de wettelijke mogelijkheid moet scheppen om de „geneeskunst” uit te oefenen op een ieder, daarvoor schijnt mij onze samenleving nog niet rijp: er is daarin, naar het mij voorkomt, vooral nog veel te veel ongeneeslijke domheid.

Amsterdam, 14 Maart 1920.

G. VAN RIJNBEEK.

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ EN DOODSOORZAAK.

De heer NAVIS laat mijn brieven onbeantwoord, en negeert brieven van „die” adviseurs, met welke het hem niet lust te briefwisselen. Zelfs wanneer enveloppe met postzegel voor antwoord is ingesloten! Een standpunt, dat *getuigt* dat des heeren NAVIS opvattingen omtrent hoffelijkheid jegens een collega en goede vormen andere zijn dan die, gehuldigd door de meesten onzer.

De aanhef in de geheele eerste alinea in het ingezonden stuk is onjuist! Wil de heer NAVIS zich de moeite getroosten, na te slaan, welke de conclusies zijn, genomen door de algemeene vergadering te Tilburg in 1910, dan zal het hem blijken, dat de maatschappijen het recht hebben „overlegging te vorderen van die stukken, die voor „het beoordeelen van het rechtmatige eener uitkeering noodig zijn, waaronder — „mits de rechtverkrijgende zich die kan verschaffen — behoort de verklaring van over„lijden, met opgave der doodsoorzaak”. De maatschappijen zijn dus volmaakt in hun recht, wanneer zij trachten zich deze verklaring te verschaffen. Evenzoo is volmaakt

in zijn recht de geneesheer, die weigert een verklaring af te geven, vóórdat de uitkeering heeft plaats gehad.

Maar . . . de wenschelijkheid van het afgeven dezer verklaring, met opgave der doodsoorzaak, vóórdat de uitkeering heeft plaats gehad, is ook nadrukkelijk in conclusie II vastgelegd.

Nu is er een groot verschil tusschen de wegen, welke de maatschappijen bewandelen om haar gegevens te verkrijgen, en die, langs welke de adviseurs gaan. De eerste zijn daartoe, het is boven reeds aangegeven, volgens besluit onzer Maatschappij volkomen gerechtigd, doch de adviseurs dragen te dien opzichte geen enkele verantwoordelijkheid.

De weg, dien de adviseurs gaan, is de collegiale en wanneer de adviseur verzekert, dat de hem gedane opgave geheim en onder zijn berusting blijft, dan heeft elk behoorlijk collega, zoolang hij niet in het bezit is van het bewijs van het tegendeel, de eerlijkheid en de betrouwbaarheid van den adviseur te aanvaarden. En het is onwaardig gedoe, een volmaakt onbewezen en onverdienden blaam te werpen op een geheel corps ernstige en degelijke mannen, alleen omdat zij een andere opvatting huldigen dan de inzender.

Haarlem,
15 Maart 1920.

C. A. J. KROL,
adviseur zede Holl. maatsch. v. levensverz.

VOORZICHTIG MET DEN GOEDEN NAAM VAN EEN COLLEGA!

Het komt mij voor, dat collega NAVIS deze voorzichtigheid uit het oog verloren heeft bij het schrijven van zijn „Ingezonden” voor het *Tijdschrift* van heden. Uit het schrijven, dat hij ontving van de directie eener levensverzekeringmaatschappij, blijkt, dat deze niet wil uitbetalen, eer voldaan is aan haar verlangen, dat de doodsoorzaak aan haar geneeskundigen adviseur worde medegedeeld. Die houding laat ik thans onbesproken. Maar uit dat schrijven blijkt niet, dat die doodsoorzaak door den geneeskundigen adviseur aan de directie zal moeten worden medegedeeld en voor andere dan statistische doeleinden zal worden gebruikt. Collega NAVIS mag dit laatste vermoeden; bewezen is het niet, tenzij hij over andere gegevens beschikt; maar dan had hij die moeten mededeelen, indien hij een collega openlijk voor leugenaar uitmaakt met de woorden: „dat de verklaring van den medischen adviseur, . . . verre van juist is”.

's-Gravenhage, 13 Maart 1920.

Dr. D. SNOECK HENKEMANS.

WEENSCH E ARTSENKINDEREN.

Nu ik nadere gegevens uit Weenen ontving, ben ik in staat het volgende mede te deelen.

De kinderen zullen ongeveer drie maanden in Nederland blijven. De verschillende aanvragen aan mij gericht, of een logeetje niet langer blijven mag, kan ik natuurlijk niet beslissen. Daartoe moeten de pleegouders zich in verbinding stellen met de ouders, die alleen hierover kunnen beschikken. Na het groote transport van Januari zijn nog slechts enkele kinderen door mijn bemiddeling geplaatst.

Nu is het Weensche comité sedert overgegaan in een „Zentralhilfskomitee der Aertze Oesterreichs” en onderging dus een groote uitbreiding. Dit comité neemt de hulpverlening in elke vorm op zich. De eenige weg om hierin te slagen is, dat het zich met bestaande artsen-organisaties in verbinding stelt. In verband hiermede meen ik mijn taak als tusschenpersoon voor geëindigd te mogen beschouwen.

Oss, Maart 1920.

CORN. A. VERBEEK.